УДК 165.63

Валерій Скотний, *доктор філософських наук, професор, академік, ректор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

РАЦІОНАЛЬНЕ ЗНАННЯ І ПІЗНАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ ФАКТОР

Стаття присвячена аналізу релігійного виховання, яке може стати органічним доповненням до світської освіти, дієвим засобом соціалізації людини через вивчення цінностей, вироблених релігійною свідомістю й втілених у звичаях, традиціях, через знайомство з елементами догмат при неухильному дотриманні принципів, закріплених у Законі Божому.

Ключові слова: *віра, освіта, наука, релігія, релігійне виховання, знання, гіпотеза, теорія, криза.*

Статья посвящена анализу религиозного воспитания, которое может стать органическим дополнением к светскому образованию, действенным средством социализации человека через изучение ценностей, выработанных религиозным сознанием и воплощенных в обычаях, традициях, через знакомство с элементами догмат при неуклонном соблюдении принципов, закрепленных в Законе Божьем.

Ключевые слова: *вера, образование, наука, религия, религиозное воспитание, знание, гипотеза, теория, кризис.*

The article is sacred to the analysis of religious education which can become the organic adding to society education, by the effective mean of socialization of man through the study of values, mine-out religious consciousness and incarnate in customs, traditions, through an acquaintance with elements dogma at the steady observance of principles, envisaged in Law Divine.

Key words: *faith, education, science, religion, religious education, knowledge, hypothesis, theory, crisis.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень публікацій. Освіта та суспільство нероздільні. Це одна система, справжні масштаби якої нами поки що достеменно не усвідомлюються. Зрозуміло одне: будь-які глобальні проблеми, з якими стикається суспільство, соціум, цивілізація в цілому, неминуче позначаються і на стані сфери освіти. Разом із тим саме сфера освіти, відгукуючись на суспільні й цивілізаційні виклики, будучи чутливою до них, спроможна і зобов'язана здійснювати свій істотний вплив на розвиток тих чи інших тенденцій в суспільстві, підтримувати чи, навпаки, гальмувати їх, знаходити свої специфічні можливості розв'язання глобальних чи локальних соціальних проблем, запобігати небажаному розвитку подій.

Сфері освіти, без сумніву, належить своя і, чимала частка відповідальності за численні негативні явища, адже причиною їх, зрештою, є сама людина, що заблукала в морі знеособленої інформації, тим самим відчутно знеособивши й саму себе, людина, зневірена у вищих духовних цінностях, що перевершують її саму, а тому неспроможна відшукати такий шлях до іншого, який був альтернативою їх взаємного збайдужіння й наступних пошуків засобів для суто тваринного виживання.

Глобальна криза, що охопила насамперед духовну сферу людства, привела до фактичного розколу єдиного матеріально-духовного простору цивілізації, породила глибокий і руйнівний за своїми наслідками розрив між знанням та вірою, найнесприятливішим чином позначилася і продовжує позначатися на стані й розвитку освіти, яка сьогодні значною мірою вже втратила свої культуротворчі функції, свій вплив на моральнісні складові соціального та особистісного буття людини.

Для виходу з цієї кризи необхідні по-справжньому евристичні прориви передусім у філософії освіти, в стратегії розвитку освітніх систем, в політиці управління цими системами, нарешті в теорії, методології та методиці (технологіях) організації самого педагогічного процесу.

Зрозуміло, що освітній процес може бути всебічно ефективним за умови його цілісності, лише в єдності його навчальних, виховних і розвиваючих функцій, адже й сама особистість є єдиною та неподільною. Будь-які спроби штучного розчленування цієї цілісності, здійснення відокремленого навчального, виховного чи розвиваючого впливу на ті чи інші якості особистості заздалегідь приречені, оскільки в кінцевому підсумку ведуть до порушення гармонії, абсолютно неприпустимих перекосів у світосприйнятті й світогляді людини.

Поняття цілісності має, очевидно, ключове значення для розуміння глибинних процесів формування особистості людини. Це пояснюється тим, що об'єктивно цілісній особистості в процесі

© В. Скотний, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

пізнання завжди протистоїть об'єктивно цілісний матеріально-духовний світ.

Явища й процеси матеріального світу є предметом науки, що постійно розвивається і диференціюється у своїх галузях, а явища духовного порядку, набагато складніші та загадковіші, – прерогативою переважно релігії. Наука апелює до знання, прагнучи до якнайповнішої його достовірності. Релігія – до віри, не претендуючи на використання строго доказових аргументів, задовольняючись емоційно-чуттєвим сприйняттям дійсності й відповідним ставленням до неї. Однак рано чи пізно таке однобічне ставлення до цілісного світу вступає у суперечність із реальністю. І наука, і релігія все частіше й частіше демонструють свою частковість у такому сепаратному існуванні й, більше того, непримиренному ставленні одна до одної. Все це обертається вкрай негативними наслідками передусім у сфері формування світогляду людини, в її ментальності, призводить до втрати об'єктивності світорозуміння, вносить глибокий й усе відчутніший розкол у методологію пізнання закономірностей розвитку світу.

Знання та віра виявилися відірваними й протиставленими один одному світоглядними антиподами. Можна припустити, що глибинні витоки кризи в освіті пов'язані з досить глибокими кризовими явищами, які переживають і знання, і віра. Виправити такий патовий стан, очевидно, може лише синтез уже здобутих і нових аргументів знання та віри, їх об'єктивно необхідне взаємопроникнення й взаємозбагачення. При цьому йдеться не про реанімацію архаїчних, таких, що відходять в минуле, догматів суто релігійної віри в її традиційному розумінні, а про пошук природодоцільних і відтак єдиноможливих й припустимих показників світоглядної переконаності людини, без якої немислиме її повноцінне самостворення, самореалізація й життєтворчість.

Сьогодні вже очевидно, що хранителькою та скарбницею досягнень людства в пізнанні матеріального світу є наука. Органічно поєднуючи в собі три базисні компоненти пізнавальної діяльності – цілі, процес та результат, використовуючи все ефективніші методи й засоби отримання нових знань, наука досягла дійсно величезних успіхів у пізнанні й перетворенні природи, того цілісного об'єкта, який був і все ще залишається для людини й людства споконвічною таємницею всесвіту, невичерпною загадкою, яка стимулює все нові й нові спроби її вирішення.

Найважливіший атрибут науки – знання. Воно дозволяє знаходити найбільш ефективні технології перетворення різноманітних аспектів дійсності з врахуванням неперервно прогресуючих запитів та потреб людини. Звичайно, таке перетворення далеко не завжди є продуманим і прогностично доцільним. Виграючи в одному, повсякчас доводиться програвати в іншому, часто-густо значимішому й важливішому. Типовим прикладом такого необачного ставлення до навколишнього світу є варварське ставлення до біосфери Землі, фактична руйнація природного середовища існування людини. Серед негативних наслідків наукового, технічного й технологічного прогресу – невпинне зростання запасів смертоносної зброї масового знищення, поширення штучних і все вишуканіших наркотичних препаратів та отруйних речовин, досить грубе й самовпевнене вторгнення власне технічних новацій в тонкі та чутливі шари духовної культури, мистецтво, освіту, медицину, інформаційну й ідеологічну сферу суспільства.

Однак кризові явища в сучасній науці проявляються не лише в її результативній частині, в бездумності й аморальності використання її досягнень. Безсумнівні й все відчутніші труднощі проявляються і в самому процесі наукового пізнання, в системі доведень й аргументації, в методології й філософії науки.

В індуктивних науках, тобто в тих галузях знання, де вирішальне значення має отримання достовірних фактів у процесі спеціально поставлених експериментів й цілеспрямованих спостережень, все відчутнішим є вплив рівня професійної кваліфікації експериментаторів чи спостерігачів, їх світоглядна позиція, емоційний стан, особисті інтереси, що зрештою позначається на інтерпретації, витлумаченні отриманих даних. Ці суб'єктивні моменти, що органічно вписані в процес, здавалося б, об'єктивного емпіричного пізнання, не могли не поставити під сумнів і всю систему обґрунтувань у подібних науках, похитнули довіру до достовірності експериментально отриманих фактів.

У науках, переважно дедуктивного типу, відправним пунктом пізнання виступає не факт, а теорія, логічно несуперечлива, часто-густо суто умоглядна конструкція, висунута на підставі осмислення вже здобутого знання, в чомусь однак незадовільного для теоретика (за своєю повнотою, можливостями застосування, зв'язками з іншими теоріями тощо). Проте будь-яка теорія передбачає необхідність підтвердження чи, навпаки, спростування своєї істинності.

Криза дедуктивних наук (природничих та соціальних) саме й полягає в тому, що судження про реальний статус тієї чи іншої теорії, її пояснювальні й особливо прогностичні функції і

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

можливості стають все проблематичнішими, приблизними, недостатньо доказовими. Підтвердити такі теорії експериментальним шляхом, особливо ті, що стосуються проблем соціальної, духовної сфер суспільства, практично неможливо внаслідок принципової недостатності масиву фактів, необхідних для гарантування адекватної оцінки теорії. Аж ніяк не випадково у науковий вжиток для характеристики достатньо широких узагальнюючих положень було введене поняття парадигми. Вона позначає визнані всіма наукові досягнення, котрі протягом певного часу є своєрідною моделлю постановки проблем та їх розв'язання для наукового співтовариства. Мабуть немає потреби доводити, що критерій "визнані усіма" тих чи інших положень не є достатньо науково строгим і фактично пов'язаний з прямою чи опосередкованою згодою між вченими, готовими слідувати за визнаними авторитетами в своїй галузі.

Розрив між гіпотезою і теорією (законом, закономірністю) по суті і за тривалістю переходу знання з одного (гіпотетичного) стану в інший (теоретичний) стає все очевиднішим. Кількість гіпотез зростає, кількість усталених теорій зростає значно повільніше. Науці доводиться мати справу з парадигмами, моделями, експертними судженнями, інакше кажучи, з вираженими в тій чи іншій формі гіпотезами. В теперішніх умовах кризи доведення й аргументації теорії критерієм науковості того чи іншого теоретичного положення є не стільки його верифікованість (можливість перевірки достовірності), скільки фальсифікованість. Іншими словами, доти, доки та чи інша гіпотеза не спростована (не фальсифікована), вона може і навіть повинна служити науці, стимулюючи пошук ефективних рішень, сприяючи творчій боротьбі ідей в пошуках істини. В цьому сенсі будь-яка гіпотеза завжди залишається відкритою для подальшої перевірки.

В умовах кризи сучасна наука змушена мімікрувати, змінювати свій імідж незаперечного арбітра в пізнанні й доцільному перетворенні світу, приборкувати свої претензії на фундаменталізм та надійність критеріїв людської діяльності, більш тверезо оцінювати свої реальні і, на жаль, досить обмежені можливості в створенні гармонійного матеріального і духовного середовища існування людини й людства.

Звичайно, все сказане вище не означає неминучої загибелі науки як такої. Загибель загрожує тій науці, що "не перебудувалася" й продовжує претендувати на можливість лише власними, переважно технократичними методами, здобувати знання, котре претендує на істинність в останній інстанції. Однак знання без віри – мертве. Воно обов'язково стикається з тією межею своїх можливостей, за якою продуктивною може бути лише віра у всьому спектрі своєї різноманітності й масштабності: від віри в доцільність тієї чи іншої ще не доведеної, але й не спростованої часткової гіпотези, до віри в існування ірраціональних, непізнаних духовних сил, які гармонізують матеріальне й духовне буття людини і людства.

Таким чином, наука і віра, знання і віра нероздільні. Показовим є й суто лінгвістичний аспект цієї природної єдності, що, проглядається в таких поняттях, як "достовірність", "перевірка", "вірогідність" й, навіть, у цілком не українському слові "верифікація", тобто в поняттях, які належать, здавалося б, переважно до категоріального апарату релігії, корінний компонент якої "замішаний" на понятті "віра". І нехай це лише зовнішній, неістотний нюанс, однак навіть у ньому закладений цілком мудрий сенс всеєдності світоглядних категорій пізнання.

Парадокс будь-якої релігії полягає в тому, що в своїй основі вона апелює до аксіоматики, приймаючи висхідні засади віри як істину, що не потребує спеціальних доведень. Аргументуються й обґрунтовуються ж лише тлумачення та інтерпретації цих аксіоматичних висхідних настанов віри, що само собою достатньо нелогічно, адже, як відомо, аксіоматичні положення взагалі не потребують доведень. Але якщо це так, будь-яку релігію слід сприймати лише як глобально виражену гіпотезу, котра, апелюючи до найскладніших світоглядних проблем, цілком зрозуміло потребує доведення своєї істинності, доводів по суті, а не лише багатослівних інтерпретацій тих численних і різноманітних аксіоматично висунутих положень, які за своїм змістом можуть бути сприйняті тільки на віру.

На щастя для людства шуканий світоглядний синтезатор вже існує. Таким синтезатором, таким єднальним елементом може й повинна стати сфера освіти, котра вже за своїм змістом, своїм покликанням та світоглядною ємкістю є прикладом природного, органічного взаємозв'язку знання та віри.

Звичайно, за жодних обставин освіта не зуміє замінити собою науку в тому її сенсі, котрий пов'язаний із здобуванням об'єктивно нового знання. Функції науки й освіти дійсно істотно відмінні. Однак, що важливо підкреслити, вони не абсолютно відмінні. Поняття "нове знання" може відрізнятися за рівнем об'єктивності цієї новизни, однак в умовах відносності самого знання і

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

поняття "новизна" виявляється вельми відносним.

Так само освіта не може (і не повинна) підмінити собою релігію як носія віри в явища ірраціонального, містичного, трансцендентного типу, котрі потребують не стільки розумного пояснення, розчленованого й ретельно деталізованого, скільки "схоплення" явища цілком, без зайвих напівтонів та нюансів, немов би в готовому заданому вигляді. Релігію, що висуває перед людиною досить грубу альтернативну дилему, пов'язану з відповідями лише "так" або "ні". Якщо "вірую", то безумовно, без зайвих запитань, цілком і повністю, якщо "не вірую", то настільки ж однозначно, категорично, й навіть войовничо, агресивно.

При всій відмінності цільових установок і конкретних методів досягнення мети, самих цілей, всі ці три зовні такі різні сфери – науку, релігію й освіту – поєднує інтегрально витлумачений процес, методично продуманий механізм залучення людини до осягнення істини, хоча сама ця істина для кожної з означених вище сфер поки що потрактовується по-різному, для кожної з них істина поки що своя. А тому прагнення прискорити сьогодні їх інтеграцію може обернутися (про що свідчить досвід) лише їх взаємним спотворенням й, зрештою, руйнуванням.

З точки зору перспектив розвитку освіти взагалі, й в Україні зокрема, це вказує насамперед на необхідність знайти такий механізм взаємодії між школою та церквою, який би надав можливість, з одного боку, залучити учнів до гуманістичного змісту релігійних цінностей, а з іншого, не призвів до клерикалізації школи. Розглянемо цю проблему детальніше.

Коли мова йде про необхідність релігійної й релігієзнавчої освіти як реалізації конституційного права кожної людини, то забезпечення цього права стикається із низкою питань, що виходять за межі теми "освіта та релігія". Держава, підкреслюючи свій світський, тобто позаконфесійний характер, прагне законодавчими актами надати рівні права будь-яким конфесіям, не припускати поділу суспільства за принципом релігійної належності. Однак представники релігійних організацій в політичній боротьбі за вплив на суспільство легко трансформують будь-яку релігію в ідеологію, сприяючи тим самим передусім процесу клерикалізації суспільства. Так, ще наприкінці 80-х років домінувала думка про те, що в Україні відсутні будь-які ознаки клерикалізму, оскільки це проявляється насамперед на рівні релігійних рухів та партій. Однак, починаючи вже із середини 90-х років, з'являються різноманітні рухи й партії, що виступають з вимогами обов'язкового релігійного виховання дітей, введення викладання релігії в школах, створення церковних структур в армії тощо. Під ці вимоги підводиться потужна історична й культурологічна база.

Не дивно, що об'єктами клерикалізації стали культура й освіта, остання передусім. Будучи одним із стратегічних напрямків політики держави, освіта вже втратила в деяких регіонах України світський характер, закріплений у 35-й ст. Конституції, стт. 5, 6 Закону про свободу совісті та релігійні організації, стт. 5, 7, 8 Закону про освіту. Представники Міністерства освіти і науки та Державний комітет України з питань релігії разом з членами Всеукраїнської Ради Церков слушно вважають, що "духовна і світська освіта не можуть бути розділеними непроникною стіною", активно обговорюють питання про запровадження обов'язкового навчання християнської етики в школі, а проте з боку третьої сторони часто лунають вимоги запровадити не християнську етику, а Закон Божий.

Перш ніж перейти до аналізу ситуації, що склалася сьогодні в царині освіти, спробуємо розглянути це питання в координатах творення в Україні умов для формування відкритого, громадянського суспільства, побудова якого незмінно проголошується серед пріоритетів політики держави. Перелік ознак відкритого суспільства все ще дисонує з українською дійсністю. У нашому випадку він передбачає не лише проголошення, але й додержання принципу відокремлення держави від церкви, школи від церкви. Хоча останнім часом все частіше з'являються пропозиції переглянути зміст цієї конституційної норми.

Педагогічні колективи, очевидно, мають бути зорієнтовані на те, що загальнолюдські цінності є продуктом розвитку всіх форм суспільної свідомості, всього культурно-історичного процесу в цілому, всіх релігій, а не лише результатом діяльності однієї з них. Позашкільним закладам доцільно надати право (яким вони вже значною мірою користуються) відкривати гуртки й товариства з вивчення релігії, створювати творчі об'єднання за інтересами, духовної музики, усної народної творчості, національної архітектури тощо, де доцільним є залучення фахівців з представників релігійних організацій.

Тим самим релігійне виховання може стати органічним доповненням до світської освіти, дієвим засобом соціалізації людини через вивчення цінностей, вироблених релігійною свідомістю й втілених у звичаях, традиціях, через знайомство з елементами догмат при

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

неухильному дотриманні принципів, закріплених у законі. Сприяє цьому створення центрів християнської культури, де з дітьми з позицій християнства ведеться розмова про духовність, про роль та вплив християнства на становлення й розвиток українського суспільства, чим здійснюється її залучення до спадщини минулого. Цікавим є досвід створення в регіонах за підтримки місцевої влади центрів християнської культури. Характерним тут є те, що більшість таких центрів обирає, як правило, власний напрямок, виробляє власну систему й методику викладання. Досвід цих центрів свідчить про те, що завжди можна знайти золоту середину між світським характером освіти та релігійною просвітою, пов'язати школу із сім'єю, віру із знанням, сприяти діалогу світської та церковної влади. Подібні центри не поділяють дітей на віруючих та невіруючих, навчають прикладам морального життя, виховують у дусі християнського ставлення до ближнього. Аналіз досвіду свідчить про те, що загальнолюдські цінності в традиційній шкільній практиці досить важко втілюються у життя. Державні освітні заклади часто приймають ту чи іншу конфесійну орієнтацію, що по суті є прямим порушенням принципів світського характеру освіти й не сприяє формуванню толерантності у їх вихованців.

Передумовою розв'язання цих завдань значною мірою є створення адекватної законодавчої бази, попри те, що багато позитивного в цьому плані вже зроблено. Зокрема, це стосується вперше впровадженого в законодавство поняття "релігійна освіта". Саме релігійна, а не релігієзнавча чи культурологічна, хоча необхідність такого нововведення сьогодні викликає досить гострі дискусії. І це не випадково, адже саме цим частково перекреслюється принцип світського характеру змісту освіти в державній системі, де, за визначенням, як вважається, не повинно викладатися віровчення. Для виправдання тут вказано: "На прохання батьків чи осіб, що їх замінюють, за згодою дітей, адміністрації освітніх закладів та відповідних органів місцевого самоуправління й поза межами освітньої програми". До того ж, Закон не має прямої дії й вимагає розробки підзаконних актів, механізмів реалізації права на отримання релігійної освіти.

Необхідність масової релігійної освіти виникла вже на перших етапах реалізації закону. Аналогічно тому як це відбувалося в системі освіти, сьогодні потребу в релігієзнавцях починають відчувати органи державної влади, які реєструють статути релігійних організацій, офіцери збройних сил, які змушені задовольняти релігійні потреби підлеглих, закріплені в Конституції, відповідати на ті запитання, над якими раніше не замислювалися тощо. Якщо ще п'ять років тому від цього просто відмахувались, то сьогодні проблеми релігійної освіти обговорюються в уряді, в Державному комітеті з питань релігії та церкви.

У ситуації, що склалася, доцільним, на нашу думку, є створення органами державного управління на місцях науково-методичних рад з релігієзнавства на основі згоди між адміністрацією регіонів і церковними структурами, розробка й апробування власних програм, факультативних курсів з історії релігій тощо, а також відкриття за наявності відповідних кадрів в університетах релігієзнавчих спеціальностей.

До розробки навчальних програм слід залучати викладачів ВНЗ, інститутів підвищення кваліфікації працівників освіти, працівників центрів християнської культури. Заслуговує на особливу увагу питання про можливість проведення виїзних семінарів з наданням практичної допомоги відділам освіти в організації роботи з вивчення християнської культури, етики та моралі.

Безсумнівно, у християнстві закладено потужний потенціал для демократичних перетворень, піднесення й захисту гідності людини, прав особи і громадянина; на те спираються моральні підвалини західних демократій. Однак, знаючи історію, ніхто не заперечуватиме й те, що у християнстві є не менш потужні деструктивні можливості: релігійна нетерпимість, війни, переслідування інакомислячих, запопадництво перед сильними світу цього. Питання в тому – що саме у християнстві актуалізувати. Скориставшись відокремленням від держави, церкви в Україні могли б стати дієвим чинником створення основ громадянського суспільства, і виступити захисниками прав особи (але виглядає, що не так просто позбутися їм "кормиги рабства" і згадати про своє дане як обов'язок покликання до свободи).

1. Скотний В.Г. Раціональне та ірраціональне в науці й освіті. Монографія. – Київ – Дрогобич: Коло, 2003. – 288 с.

2. Скотний В.Г. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному. – Дрогобич: Вимір, 2004. – 348 с.

3. Скотний В. Філософія. Історичний і систематичний курс. Підручник. – К.: Знання, 2005. – 576 с.

4. Скотний В. Інтелектуалізм та інтелігентність в освіті: тотожність чи дуалізм? (В контексті

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

поглядів Я.А. Коменського) // Студії та матеріали міжнар. наук. конф. "Україна – Польща: нові виклики епохи", Кошалін, 29 березня – 2 квітня 2006 р. – Кошалін – Гданськ – Дрогобич – Кіровоград, 2006. – С. 412 – 421.

5. Скотний В. Освітній простір в стратегії "нової раціональності" // Європейський спільний освітній простір та освітні перетворення в Польщі й Україні 1989 – 2006. перспективи і проблеми. За ред. М. Чепіль і Р. Кухи. – 2007. – С. 29 – 49.

6. Скотний В.Г. Проблеми сучасної освіти України: світський та релігієзнавчий компоненти // Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку. Книга третя. – Київ – Дрогобич: Інформаційно-редакційний відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. – С. 5 – 35.

(Продовження статті див. у наступному числі журналу №1 (72) 2011).

Стаття надійшла до редакції 15.11.2010

УДК 378.11

Олександр Шпак, *доктор педагогічних наук, професор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті аналізуються основні принципи управління в сучасній системі вищої освіти відповідно до вимог ринкової економіки. Автор надає перелік стратегічних орієнтирів розвитку конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг.

Ключові слова: *ринок освітніх послуг, менеджмент освіти, конкурентоспроможність, управління ВНЗ.*

В статье анализируются основные принципы управления в современной системе высшего образования согласно требованиям рыночной экономики. Автор даёт перечень стратегических ориентиров развития конкурентоспособности ВУЗа на рынке образовательных услуг.

Ключевые слова: *рынок образовательных услуг, менеджмент образования, конкурентоспособность, управление ВУЗом.*

The main principles of managing the higher educational establishment according to the demands of market economy are outlined in the article. The author suggests the list of target orientations for developing the competitiveness of a higher educational establishment.

Key words: *the market of educational services, educational management, competitiveness, the managing of a higher educational establishment.*

Постановка проблеми. Підписання Україною Болонської угоди поставило нові виклики перед системою вищої освіти. Окрім проблем, які вже стали традиційними для викладачів вишів: модульна система навчання, європейська шкала оцінювання, система кредитів тощо, українські ВНЗ почали "боротьбу" за абітурієнта, бо, як відомо, скорочення абітурієнтної маси призводить до скорочення ставок викладачів, а тому загроза звільнення постає кожного року. Саме тому імідж закладу освіти стає першочерговим завданням для кожного керівника ВНЗ, саме завдяки іміджу абітурієнти обирають навчальний заклад. Створення позитивного образу навчального закладу неможливе без ефективного управління, яке базується не лише на засадах адміністративного менеджменту, а також на знанні ринкової економіки, ринку праці, потреб роботодавців. Постає потреба в підготовці студента під замовника, бо часто-густо викладачі дають той матеріал, яким добре володіють, але це не є гарантією того, що отримані студентом знання задовольнять потенційного роботодавця. Усе це повинні зробити керівники закладів освіти, якщо вони хочуть готувати спеціаліста конкурентоспроможного не лише на теренах нашої держави, а й в країнах Європи.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемою управління вищих навчальних закладів займалось чимало вчених (Л. Даниленко, Л. Карамушка, В. Крижков, О. Мармаза, Є. Хриков та інші), проте залишається відкритим питання особливостей управління навчальним закладом у нових економічних умовах.

© О. Шпак, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com